

RADIÁNS

A meteorészlelők rovata

Az 1974-es év kétségtelenül sikeresnek mondható, noha a második félévben a nagyobb rajok maximumakor általában felhős volt az ég. Ezért pl. nem sikerült a Taurida, Draconida, Andromedida, Leonida, Geminida és Ursida maximum megfigyelése - noha mint arról a külföldi kiadványok beszámoltak, néhány raj aktivitása nagyon érdekesen alakult.

Igy azonban meg kellett elégedni a szerényebb időjárási viszonyok által nyújtott lehetőségekkel. Vegyük tehát sorra a júl.1-dec.31 közötti időszakban végzett munkát. Talán nem lesz érdektelen, mert nagyon sok minden kiviláglik belőle.

Vizuális észlelés. Ahogy az várható volt, a második félév messze felülmutatta az elsőt, mind a megfigyelések számában, mind időtartamában. Ez pedig -főleg- Perseida aktivitás alatti jó időjárásnak köszönhető 56 megfigyelő 2620 meteorról küldött be adatot, többnyire kielégítő pontossággal. Nagyon örvendetes, hogy csökkent a szórványok száma, s nőtt a rendszeres, hosszú időtartamu észlelések aránya, amit a 461,9 óra észlelési összidőtartam is tanúsít.

Meg kell azonban mondani, hogy a nagy számok mögött egy nagyon lényeges tényező is meghúzódik: két Meteortábor! E két adatsorozat nélkül sokkal kinosabb lenne adathalmazunk, hisz a megfigyelési idő 40 %-a, s a látott meteorok közel 55 %-a e két tábor résztvevőinek intenzív munkáját dicséri.

A tudatosan irányított észlelési tevékenységnek tulajdonítható, hogy kialakult az a stabil észlelő gárda, amelyre a jövőben is bátran lehet támaszkodni különböző programok megszervezésekor. Az egyéni észlelési idő is felugrott az elmúlt időszakokhoz képest, mutatva, hogy aki komolyan foglalkozik ezzel az észlelési ággal, az rájön arra, hogy érdemes vele kitartóan foglalkozni. Az első tíz megfigyelő észlelési óráinak számát érdemes összehasonlítani az első félév hasonló kimutatásával:

Farkas György: 72,9; Papp János: 53,4; Szabó Lajos: 35,1; Szakács József: 32,8; Nagy Rozália: 28,2; Borovszky Péter: 22,7; Tuboly Vince: 21,1; Tepliczky István: 16,6; Hajnáczy Sándor: 16,3; Garamvölgyi Ferenc: 15,3.

A havi adatmegoszlás a már évek óta megszokott képet mutatja, de a rossz időjárás az eddigieknél jobban rányomja bélyegét az össz-képre.

Július: 435 - túlnyomórészt a győri Aquarida Tábor adatai.

Augusztus: 1708 - több mint 800 adat a P'74 /Perseida '1974/ Tábor megfigyelőinek eredménye.

Szeptember: 169 - A meleg időjárás az átlagosnál több meteor megfigyelését tette lehetővé.

Október: 82 - nagyon rossz időjárás, szinte végig esőzéssel.
November: 143 - sok kis raj mutatott tekintélyes aktivitást.

Spektroszkópikus észlelés. Mivel e számban külön cikk foglalkozik az amatőrök által végezhető szinképi munkával, nincs értelme újra tárgyalni az egész témát. Nem árt viszont a legfontosabb dolgokra ismételten felhívni a figyelmet.

A spektroszkópikus észlelésnek kiemelkedő jelentősége van napjainkban is, hisz az egész világon csupán kis számú meteoroszinképfelvétel található, ezenkívül soha nem lehet tudni, hogy mikor tűnik fel egy rendellenes tulajdonságokat mutató, pekuláris spektrumot mutató meteor, tűzgömb.

A szinképi munka mottója az alábbi lehetne: fényerős objektív + érzékeny film + kitartás = eredmény. Az objektív legalább +12,9 fényerejű legyen, s 27 din vagy annál magasabb érzékenyséű filmet használjunk, majd exponáljunk - exponáljunk időt és fáradságot nem sajnálva. A spektroszkópikus megfigyelés bármikor végezhető, de nyilvánvalóan a nagy rajok maximumának környékén van legnagyobb esélyünk a sikerre. Ekkor 8-10 órai totózásra esik egy-egy spektrogram készítése.

A használt rácс vagy prizma tulajdonságaitól, s a meteor sebességétől függően 0- +1 mg-ig kaphatunk használható szinképfelvételeket.

A kamera irányára az érvényes, ami a fotografikus munkánál: a látómező közepe 40°-ra legyen a radiánstól, s 50°-ra a látóhatár felett.

Nagy raj jelentkezésekor a prizma vagy a rácsozat törő-éle párhuzamos legyen a radiáns deklinációs körével, míg sporadikus spektroszkópiánál a látóhatárra merőlegesen álljon, hogy könnyen kimérhető, szép spektrumot kapjunk - mivel a szórványmeteorok általában meredeken vágódnak a légkörbe. Teljesen mindegy, hogy álló, vagy az ég mozgását követő kamerával dolgozunk.

A filmeket fokozott óvatossággal kell kezelni, mivel a legkisebb gondatlanság is hosszú idő munkáját teheti tönkre, s pótolhatatlanban okozhat kárt.

Az adatokat havi összeállításban kérném címre elküldeni a fotografikus adatlap mintájára készített beszámoló lapon.

Siker esetén kérném a negatívot a lehető legrövidebb idő alatt elküldeni, hogy meg lehessen kezdeni a látszó vonalak kimérését és azonosítását.

A szinképi megfigyelések megkezdésekor felvetődő bármilyen problémára szívesen válaszolok a levélben hozzám fordulóknak.

Papp János
Budapest, Uránia